

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Dohodnutý zákaz postoupení pohledávky a relativní neplatnost

V obchodních smlouvách strany často sjednávají zákaz postoupení pohledávky (tzv. „pactum de non cedendo“), který způsobuje, že věřitel nemůže svou pohledávku postoupit třetí osobě. Učiní-li tak, jedná se o úkon učiněný v rozporu s § 525 odst. 2 občanského zákoníku, přičemž porušení tohoto ustanovení zakládá ve většině případů absolutní neplatnost právního úkonu dle § 39 občanského zákoníku. Přesto se podle poslední judikatury Nejvyššího soudu ČR zdá, že alespoň v určitých situacích může být aplikován přílehavější a modernější koncept neplatnosti relativní.

Dohodnutý zákaz postoupení a následky jeho porušení

Dle rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2006, sp. zn. 29 Odo 882/2005, publikovaného ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod číslem R 27/2007 „*Postupník, jemuž věřitel postoupil svou pohledávku i přes zákaz dohodnutý s dlužníkem, není chráněn ani v případě, že jednal v dobré víře a o tomto zákazu nevěděl. Smlouva o postoupení pohledávky uzavřená v rozporu s ustanovením § 525 obč. zák. je absolutně neplatná podle § 39 obč. zák.*“ Toto rozhodnutí citují (byť i kriticky) ve svých odborných dílech mj. Eliáš1, Čech2 či Škárová3.

Závěry vyplývající z rozhodnutí R 27/2007 pak platí i v případech, kdy by postoupení pohledávky bylo výhodné i pro dlužníka (např. nový věřitel by byl vůči svým dlužníkům shovívavější apod.). Při absolutní neplatnosti právního úkonu totiž ani dlužník nemá žádnou možnost tuto neplatnost zhojit.

Nový judikát Nejvyššího soudu ČR a cesta pro relativní neplatnost

Nejvyšší soud ČR však své závěry v nedávné době částečně relativizoval, a to v rozhodnutí ze dne 23. září 2009, sp. zn. 23 Cdo 1888/2007. V posuzovaném případě uzavřely dvě obchodní společnosti jednající v rámci své podnikatelské činnosti (§ 261 obchodního zákoníku) dohodu o rámcových podmínkách, jejíž přílohou byly všeobecné nákupní a obchodní podmínky kupující (§ 273 obchodního zákoníku). Dohoda o zákazu postoupení pohledávky pak byla obsahem právě těchto „obchodních podmínek“. Na základě dohody o rámcových podmínkách pak byly uzavírány jednotlivé kupní smlouvy, z nichž vznikaly pohledávky na zaplacení kupní ceny. Protože kupní ceny nebyly kupující hrazeny, prodávající od dohody o rámcových podmínkách odstoupila a pohledávky postoupila jiné společnosti. Ta posléze podala na zaplacení kupní ceny žalobu.

Nejvyšší soud nejprve uzavřel, že „*Odstoupení od samotné rámcové smlouvy se nedotýká kupních*

smluv na jejím základě již uzavřených...ta část obsahu příslušných kupních smluv, kterou tvoří ustanovení článku 2.7 Všeobecných nákupních a obchodních podmínek žalované, tedy nebyla odstoupením od rámcové smlouvy dotčena.“

Jako podstatnější se však jeví závěr, že „Uzavřela-li tedy tato společnost s žalobkyní smlouvu o postoupení pohledávek vůči žalované...aniž se na tomto postupu písemně dohodla s žalovanou...je smlouva o postoupení v rozporu s ustanovením § 525 odst. 2 obč. zák...svým obsahem tak odporuje zákonu a je proto podle ustanovení § 39 obč. zák. neplatná, přičemž **žalovaná**, na jejíž ochranu byla v tomto případě neplatnost stanovena, **se této neplatnosti** ve smyslu ustanovení § 267 odst. 1, věty první, obč. zák. **dovolala**.“

Zdůrazněním toho, že se žalovaná společnost neplatnosti postoupení pohledávky dovolala, a odkazem na ustanovení obchodního zákoníku o relativní neplatnosti právního úkonu Nejvyšší soud otevřel průchod konceptu relativní neplatnosti. U absolutní neplatnosti by se totiž nebylo čeho dovolávat, nastupuje přímo ze zákona a soud k ní přihlíží z úřední povinnosti. Oproti tomu při relativní neplatnosti úkon zůstává platným, leda by se ten, na jehož ochranu je neplatnost stanovena, neplatnosti dovolal.

Závěr

Ačkoliv by se tedy na základě „sbírkového“ rozhodnutí R 27/2007 a i dostupné komentářové literatury mohlo zdát, že porušení dohodnutého zákazu postoupení pohledávky způsobuje vždy absolutní neplatnost právního úkonu, Nejvyšší soud ČR v novějším rozhodnutí sp. zn. 23 Cdo 1888/2007 umožnil průchod pro liberálnější koncept neplatnosti relativní a to v případech, kdy se na vztah mezi stranami:

- aplikuje obchodní zákoník; a zároveň
- zákaz postoupení je sjednán výslovně ve prospěch dlužníka (např. tím, že jej dlužník uvede ve svých obchodních podmínkách).

Závěrem lze ještě dodat, že vývoj směřující od konceptu absolutní neplatnosti ke konceptu neplatnosti relativní reflektuje též zákonodárce. Ve vládním návrhu nového občanského zákoníku je totiž již pro všechny případy porušení zákazu postoupení pohledávky bez dalšího stanovena neplatnost relativní.

Mgr. Michal Vrajík

[DVOŘÁK & SPOL., advokátní kancelář, s.r.o.](#)

Oasis Florenc
Pobřežní 12,
186 00 Praha 8

Tel.: +420 255 706 500
Fax: +420 255 706 550
e-mail: office@akds.cz

-
- [1] ELIÁŠ, K. in ELIÁŠ, K. a kolektiv. Občanský zákoník : Velký akademický komentář, 2. svazek, § 488 až 880. 1. vydání. Praha : Linde, 2008. ISBN 978-80-7400-004-1. s. 1499-1500.
[2] ČECH, P. Jaké pohledávky lze postoupit? Právní rádce. 2008, č. 12, s. 9-10.
[3] ŠKÁROVÁ, M. In ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. Občanský zákoník II. § 460 až 880 : Komentář. 2. vydání. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-108-6. s. 1575.

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů , judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)
- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Nová pravidla ICC pro rozhodčí řízení: Přehled klíčových změn účinných od 1. června 2026](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)
- [Když model počítá správně, ale závěr je zavádějící: limity AI při oceňování podniků](#)
- [Nařízení prodeje jednotky jako ultima ratio ochrany práv ostatních vlastníků?](#)